

ระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมลักษณ์ พรหมมีเนตร* และ ฉันทนา จันทร์บรรจง

The Teacher-Counselor Management System in the Basic Education Level

Somluk Prommeenat* and Chantana Chanbanchong

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พิษณุโลก 65000

Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding author. E-mail address: somlapom@emisc.moc.go.th (S. Prommeenat)

Received 24 December 2003; accepted 16 March 2004

บทคัดย่อ

“งานที่ปรึกษานักเรียน” เป็นบริการทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดเพื่อสนองความต้องการในการพัฒนา และแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถเรียนรู้อย่างมีความสุข การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร และครู 64 โรงเรียน รวม 384 คน 2) เพื่อนำเสนอระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้โรงเรียนนำไปพัฒนาการจัดบริการที่ปรึกษานักเรียน โดยใช้เทคนิควิจัยแบบอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Delphi Technique) 32 คน ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนมีการดำเนินการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนและมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติระดับปานกลางทุกด้าน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน ด้านการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการเตรียมงานครูที่ปรึกษา และด้านการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียน และปัญหาอุปสรรคด้านผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเป็นเอกฉันท์เกี่ยวกับระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนว่าประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า คือ (1) คุณสมบัติของครูที่ปรึกษา 5 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ คุณธรรมและความประพฤติ ความรู้และความสามารถ และ จรรยาบรรณ (2) บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา 4 ด้าน ได้แก่ การให้คำปรึกษาแนะนำ การพัฒนานักเรียน การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน และการช่วยเหลือและประสานงาน 2) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน 5 กระบวนการ คือ (1) การวางแผนงาน (2) การจัดองค์กรบริหารงาน (3) การจัดครูที่ปรึกษา (4) การขึ้นนำการปฏิบัติงานครูที่ปรึกษา (5) การควบคุมคุณภาพการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน

คำสำคัญ: ระบบบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน, คุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียน, บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียน, กระบวนการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน

Abstract

The “teacher-counselors’ work” is the service for the students to promote their learning and looking after them for problem solving to learn with happiness. The purposes of this study were: 1) to examine the general management of teacher counseling, the problems and obstacles on the teacher counselors’ performance in primary and secondary schools. The samples were 384 teachers and principals, from 64 schools, and 2) to propose the teacher counselors’ management system for developing the school’s service, by Delphi Technique from 32 experts. The findings were: the management of student counseling, as a whole, was at moderate level in all aspects, as the compared between the opinions of principals and teachers, three aspects were viewed significantly different at .05 level. They were: the operation of the school counseling management; the preparation for teacher-counselors’ work; and the teacher-counselors’ performance. And the problem of the persons who performed as teacher-counselor was viewed differently either. All the experts made a consensus that there were two factors of the teacher-counselor management system to propose: 1. the input factors were, (1) the specification teacher-counselors characteristic that should consist of 5 qualifications: personality, human relationship, morals and behaviors, knowledge and potentials, and ethics, and (2) the teacher-counselors’ roles and duties should comprise 4 works: advising and counseling, developing the students, making good relationships with students, and, helping and coordinating. 2. the teacher-counselors management process factors were 5 essential steps: (1) planning, (2) organizing, (3) staffing, (4) leading, and (5) controlling the quality.

Keywords: the teacher-counselors management system, the teacher-counselors’ characteristics, the teacher-counselors’ roles, the teacher-counseling management process

บทนำ

การศึกษา ตามความหมายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้และความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และ “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” เป็นการศึกษาที่มีความมุ่งหมายให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (มาตรา 6) การจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพราะการพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นทำได้ยากยิ่ง ดังที่ สุภาพรณ โคตรจรัส (2543) เสนอไว้ว่า การพัฒนานักเรียนมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้สามารถดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุข โดยอาศัยหลักการสร้างบรรยากาศที่เสริมสร้างการเรียนรู้ คือ สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียนประกอบกับทัศนคติ และพฤติกรรมของครูที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้เห็นคุณค่าของการรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม และครูต้องเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์

งานที่ปรึกษานักเรียนเป็นบริการทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชน เพื่อการพัฒนานักเรียนด้วยการจัด “ครูที่ปรึกษานักเรียน” เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนว และให้การปรึกษาแนะนำนักเรียน ทั้งด้านการเรียน การแก้ปัญหา และส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ติดตามดูแลนักเรียนทั้งวันและทุกเวลา งานของครูที่ปรึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ดังที่ รติกร แก้วแท้ (2539) กล่าวว่า การให้คำปรึกษา (counseling) ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการแนะแนว ทางการศึกษา เป็นหน้าที่ที่สำคัญของครูทุกคนที่จะต้องปฏิบัติในฐานะครูที่ปรึกษานักเรียน (teacher-counselor) ซึ่งมีหน้าที่ในการทำความเข้าใจความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ สติปัญญา ตลอดจนบุคลิกภาพของนักเรียนในชั้น ที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยการจัดทำทะเบียนบันทึกคุณลักษณะต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคนไว้ เพื่อจะได้ให้คำปรึกษานักเรียนได้ถูกต้องเป็นรายบุคคล ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องกำหนดแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อการนำบุคคลไปสู่การเปลี่ยนแปลง นั้น ระบบบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นกลไกสำคัญ และมีความเข้มแข็ง ต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยมีองค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ครูที่ปรึกษานักเรียนที่มีคุณภาพ และองค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาและนำเสนอ ระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน เพื่อให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้พัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษานักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา และ โรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อนำเสนอระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความสำคัญของการวิจัย

ระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งได้จากผลการวิจัยนี้ จะสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพครูที่ปรึกษานักเรียน และกระบวนการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน เพื่อส่งเสริมการจัดบริการทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ป้องกันและแก้ปัญหาด้านจิตใจให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา 2,669 โรงเรียน จำนวน 126,569 คน และในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 7,010 โรงเรียน จำนวน 62,705 คน รวมทั้งสิ้น 189,274 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในการศึกษา 2545

กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจสภาพทั่วไปของการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษานักเรียน กำหนดโดยอาศัยตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จากกลุ่มประชากร 189,274 คนขึ้นไป ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คนจาก 64 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling)

กลุ่มตัวอย่างในการนำเสนอระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนฯ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารโรงเรียน คณะอาจารย์สาขาบริหารการศึกษา หรือสาขาบริหารกิจการนักศึกษา หรือจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวจากสถาบันอุดมศึกษา จิตแพทย์และนักจิตวิทยาจากกระทรวงสาธารณสุข นักวิชาการศึกษา และครูที่ปรึกษานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดตามเกณฑ์ซึ่ง เกษม บุญอ่อน (2522) นำเสนอไว้ มีจำนวนรวม 32 คนได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจสภาพทั่วไปของการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษานักเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า จำแนกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลโรงเรียนและผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ได้แก่ 0 = ไม่มีการปฏิบัติ 1 = ปฏิบัติระดับน้อย 2 = ปฏิบัติระดับปานกลาง 3 = ปฏิบัติระดับมาก เนื้อหาสาระแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการดำเนินงานของโรงเรียน 2) ด้านภาระงานของครูที่ปรึกษานักเรียน 3) ด้านการเตรียมงานครูที่ปรึกษานักเรียน 4) ด้านการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียน และ 5) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูที่ปรึกษานักเรียนกับผู้ร่วมงาน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษานักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (น้อยที่สุดถึงมากที่สุด) เนื้อหาแบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ปัญหาเกี่ยวกับระบบบริหารงานของโรงเรียน 2) ปัญหาเกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษา และ 3) ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานที่ปรึกษานักเรียน เป็นแบบปลายเปิด เก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ ได้แบบสอบถามกลับคืน 319 ชุด คิดเป็นร้อยละ 83.07 และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าทดสอบที (t-test)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการนำเสนอระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามมีจำนวน 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเพื่อกำหนดคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเพื่อกำหนดคุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียน แบ่งเนื้อหา เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความรู้และความสามารถ และด้านจรรยาบรรณ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียน แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา ด้านการพัฒนานักเรียน ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียน และด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเพื่อกำหนดกระบวนการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน แบ่งเนื้อหาเป็น 5 กระบวนการประกอบด้วย การวางแผนบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน การจัดองค์กรบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน การจัดครูที่ปรึกษานักเรียน การอำนวยการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน และการควบคุมคุณภาพการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 รอบ ทางไปรษณีย์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ฐานนิยม (mode) มัธยฐาน (median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (inter-quartile range)

ผลการวิจัย

1. การสำรวจสภาพทั่วไปของการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน เป็นกลุ่มตัวอย่างสังกัดกรมสามัญศึกษา 191 คน คิดเป็นร้อยละ 59.87 และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 128 คน คิดเป็นร้อยละ 40.13 จำแนกเป็นกลุ่มครู ร้อยละ 78.68 กลุ่มผู้บริหาร ร้อยละ 21.32 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 30-40 ปี (ร้อยละ 38.87) รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 37.62) และส่วนใหญ่มีอายุราชการ 10-20 ปี (ร้อยละ 40.75) รองลงมาเป็นกลุ่มอายุราชการ 21-30 ปี (ร้อยละ 35.10) สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน พบว่า ในภาพรวมโรงเรียนมีการดำเนินการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนในระดับปานกลาง ทุกด้าน ผู้บริหาร และครู มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการดำเนินงานของโรงเรียนด้านการเตรียมงานครูที่ปรึกษา ด้านการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียน ซึ่งทั้งสามด้านผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติสูงกว่าความคิดเห็นของครู และกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในปัญหาอุปสรรคในด้านตัวผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษานักเรียน ซึ่งครูมีความคิดเห็นว่ามีปัญหาอุปสรรคสูงกว่าความคิดเห็นของผู้บริหาร

กลุ่มตัวอย่างเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นข้อสังเกตที่ควรให้ความสนใจว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของนักเรียนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มากกว่าปัญหาด้านวิชาการ งานของครูที่ปรึกษาขาดความสนใจเอาใจใส่ดูแลจากหน่วยงานที่สูงกว่าระดับโรงเรียนทำให้ขาดการพัฒนางาน ไม่เคยมีการอบรมครูที่ปรึกษานักเรียน และกระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสนใจต่อการปรับปรุงระบบงานที่ปรึกษานักเรียนให้มีความเข้มแข็งในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณภาพมากขึ้นกว่านี้ สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน กลุ่มตัวอย่างเสนอว่า จำนวนนักเรียนต่อครูที่ปรึกษาควรมีไม่เกิน 20-25 คน เมื่อพบว่านักเรียนมีปัญหาควรให้ครูที่ปรึกษาได้ทำการแก้ไขปัญหาก่อนการส่งนักเรียนที่มีปัญหาไปให้ฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษาควรได้รับการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนและการเป็นครูที่ปรึกษาที่ดี และการจัดครูที่ปรึกษาควรคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องต่างๆ เช่น ภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ระดับชั้นที่ทำการสอน การมีเวลาได้พบนักเรียน และเครื่องมือที่ใช้ปฏิบัติงาน

2. การนำเสนอระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นอย่างเป็นเอกฉันท์ในการนำเสนอระบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนว่าประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (input) และ 2) ปัจจัยด้านกระบวนการ (process)

1) องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย (1) คุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียน และ (2) บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

- (1) คุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน ประกอบด้วย
 1. คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้
 - 1.1 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส
 - 1.2 แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับอาชีพครูและกาลเทศะ
 - 1.3 มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
 - 1.4 มีความสุขุม รอบคอบ อ่อนโยน และเข้มแข็ง
 - 1.5 มีความสง่างาม กริยามารยาทเรียบร้อย
 - 1.6 มีความมั่นใจในตนเองและให้เกียรติผู้อื่น
 2. คุณสมบัติด้านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย คุณลักษณะดังนี้
 - 2.1 มีความสามารถถ่ายทอดความรู้สึก ให้นักเรียนเข้าใจได้
 - 2.2 ใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน
 - 2.3 สังเกต รับรู้และเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้รวดเร็ว
 - 2.4 มองนักเรียนในแง่ดี เรียนรู้ และพยายามเข้าใจสิ่งที่นักเรียนสื่อสารด้วยใจเป็นกลาง
 - 2.5 เป็นผู้มีเหตุผล และสามารถแก้ไขปัญหาคด้วยความสุขุมรอบคอบ
 - 2.6 ใช้คำพูดที่สุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
 - 2.7 ทักทาย ปราศรัย พูดคุยกับนักเรียนด้วยมิตรไมตรี
 3. คุณสมบัติด้านคุณธรรมและความประพฤติ ประกอบด้วย คุณลักษณะดังนี้
 - 3.1 มีความเสียสละ รับผิดชอบ กระตือรือร้นต่อการปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษานักเรียน
 - 3.2 มีความเมตตา กรุณาต่อศิษย์
 - 3.3 มีความยุติธรรมและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
 - 3.4 ปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างทัดเทียมกันเสมอต้นเสมอปลาย
 - 3.5 มีความประพฤติเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
 - 3.6 เอาใจใส่ติดตามดูแลนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน
 - 3.7 มีความเห็นอกเห็นใจ ให้โอกาส และไม่ซ้ำเติมนักเรียนที่ทำผิด
 4. คุณสมบัติด้านความรู้และความสามารถ ประกอบด้วย คุณลักษณะดังนี้
 - 4.1 มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิเด็ก
 - 4.2 มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของนักเรียนและหลักการให้คำปรึกษา
 - 4.3 มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติและข้อบังคับของโรงเรียน
 - 4.4 มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และการเรียนการสอน
 - 4.5 มีความรู้กว้างขวางในเหตุการณ์ปัจจุบัน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง
 - 4.6 มีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อและการอาชีพที่ทันสมัย
 - 4.7 มีความสามารถใช้จิตวิทยาและศิลปะในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน
 - 4.8 มีความสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพ/ความสามารถของนักเรียนทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย และ ด้านเศรษฐกิจ
 - 4.9 มีความสามารถจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวของนักเรียน
 5. คุณสมบัติด้านจรรยาบรรณ ประกอบด้วย คุณลักษณะดังนี้
 - 5.1 ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของนักเรียน ไม่กระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อนักเรียนอย่างไม่เป็นธรรม
 - 5.2 รักษาความลับเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของนักเรียน และเรื่องที่นักเรียนนำมาปรึกษา
 - 5.3 จริใจและเต็มใจให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนจนสุดความสามารถ

- 5.4 ให้คำปรึกษาแบบเป็นกลาง ไม่วิพากษ์วิจารณ์ทัศนคติ หรือพูดจาในทางก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่บุคคล สถาบัน หรือก่อให้เกิดความแตกร้าวระหว่างบุคคลและสถาบัน
 - 5.5 ไม่ควรรับผิดชอบใจแก่ปัญหาให้นักเรียนเอง แต่ควรใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีข้อมูลในการตัดสินใจด้วยตนเอง
 - 5.6 พึงอุทิศเวลาเพื่องานครูที่ปรึกษา ซึ่งอาจต้องใช้นอกเวลาราชการเพื่อพบปะพูดคุยกับนักเรียน
- (2) บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียนระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน 4 ด้าน ประกอบด้วย
1. บทบาทหน้าที่ด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ ประกอบด้วยภาระงานการให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 หลักสูตรและการเลือกวิชาเรียน
 - 1.2 วิธีการเรียนและการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง
 - 1.3 การปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนรู้
 - 1.4 การเลือกแนวทางการศึกษาต่อ
 - 1.5 การเลือกแนวทางการประกอบอาชีพ
 - 1.6 การใช้ความรู้ความสามารถและความถนัดในการพัฒนาตนเอง อย่างเต็มศักยภาพ
 - 1.7 ปัญหาส่วนตัวของนักเรียน
 - 1.8 ระเบียบปฏิบัติของโรงเรียน
 - 1.9 สิทธิและหน้าที่ในการขอรับบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน
 - 1.10 การเตรียมตัวสอบ
 - 1.11 การลดความเครียดในการเรียน
 - 1.12 การคบเพื่อน
 - 1.13 แหล่งเรียนรู้ทั้งในและ นอกโรงเรียน
 2. บทบาทหน้าที่ด้านการพัฒนานักเรียน ประกอบด้วยภาระงานการอบรมสั่งสอน และจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน ดังนี้
 - 2.1 การประพฤติปฏิบัติตน
 - 2.2 การเป็นผู้มีมารยาทที่ดีงาม
 - 2.3 การเป็นผู้ยอมรับสภาพของตนเอง การสร้างความเชื่อมั่น และภาคภูมิใจในตนเอง
 - 2.4 การประพฤติปฏิบัติตนที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยของโรงเรียน
 - 2.5 การรู้จักคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์
 - 2.6 การรู้จักปกครองตนเอง และป้องกันตนเองจากอบายมุข สิ่งเสพติด และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ
 - 2.7 จัดกิจกรรม/โครงการ ที่เป็นการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งการป้องกันแก้ไข ปัญหา และส่งเสริมศักยภาพนักเรียน
 3. บทบาทด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียน ประกอบด้วยภาระงาน ดังนี้
 - 3.1 ศึกษาและทำความเข้าใจกลุ่มนักเรียนในความดูแลเป็นรายบุคคล
 - 3.2 คัดกรองนักเรียนเพื่อแยกกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา เพื่อการให้คำปรึกษาแนะนำ
 - 3.3 มีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียนเพื่อสร้างความอบอุ่นและเป็นกันเองกับนักเรียน
 - 3.4 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และสภาพแวดล้อมของสังคม เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ ตัดสินใจและมองเห็นแนวทางแก้ปัญหา
 - 3.5 เผื่อระวังพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนและให้คำแนะนำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาอย่างทันทั่วทั้งที่
 - 3.6 ให้ขวัญกำลังใจและกระตุ้นให้นักเรียนกล้าสู้ปัญหาเกิดความมั่นใจพร้อมที่จะแก้ไข ปัญหาและพัฒนาตนเอง

- 3.7 รับฟังเรื่องราวหรือปัญหาของนักเรียนด้วยท่าทีที่ใส่ใจและใช้ภาษาสื่อสารที่สร้างสรรค์
- 3.8 จัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างครูที่ปรึกษากับนักเรียนที่อยู่ในความดูแล
- 3.9 สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข
4. บทบาทด้านการช่วยเหลือและประสานงาน ประกอบด้วยภาระงาน ดังนี้
 - 4.1 ช่วยเหลือและประสานงานระหว่างโรงเรียนและนักเรียนให้รับทราบความต้องการของกันและกัน
 - 4.2 ช่วยเหลือและประสานงานให้โรงเรียนจัดบริการต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
 - 4.3 ช่วยเหลือและประสานงานกับครูอาจารย์อื่น ๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียน
 - 4.4 ช่วยเหลือร่วมมือและประสานงานกับผู้ปกครองในการแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียน
 - 4.5 ช่วยเหลือและประสานงานให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนรับทราบความต้องการและให้บริการตามความต้องการของนักเรียน
 - 4.6 ช่วยเหลือและประสานงานให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการช่วยเหลือ รวมทั้งการแก้ปัญหาแก่นักเรียน
- 2) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน 5 กระบวนการ ได้แก่
 1. การวางแผนบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน (planning) โรงเรียนควรดำเนินการวางแผนบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนตามขั้นตอน ดังนี้
 - 1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน ให้งานที่ปรึกษานักเรียนเป็นบริการทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดเพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนและชุมชนในด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลิกภาพและค่านิยม เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
 - 1.2 กำหนดพันธกิจการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนของโรงเรียน ประกอบด้วย
 - 1.2.1 จัดรูปแบบการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนให้มีความเข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมของครูทุกคนในฐานะเป็นครูที่ปรึกษานักเรียน
 - 1.2.2 กำหนดคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานและประเมินตนเอง
 - 1.2.3 ควบคุมคุณภาพและกำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมาย
 - 1.3 กำหนดเป้าหมายการพัฒนานักเรียน คือ นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ การประพฤติปฏิบัติตน และการเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง ดำรงตนอย่างมีความสุข บนพื้นฐานวัฒนธรรมไทย
 - 1.4 ชี้แจงวัตถุประสงค์ พันธกิจ และเป้าหมายของการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนแก่ครูทุกคน เพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน
 - 1.5 เผยแพร่เอกสารการกำหนดคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานักเรียนให้ครูใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตนเองและเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน
 2. การจัดองค์กรบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน (organizing) โรงเรียนควรจัดองค์กรบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน ให้เป็นองค์กรบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรโดยดำเนินการ ดังนี้

- 2.1 กำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนอยู่ในความรับผิดชอบในการบริหารงานฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามความเหมาะสมของโรงเรียน
- 2.2 จัดองค์กรการบริหารงาน เป็น 2 หรือ 3 คณะ ดังนี้
 - 2.2.1 คณะครูที่ปรึกษานักเรียน ได้แก่ ครูทุกคนที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ครูที่ปรึกษานักเรียน
 - 2.2.2 คณะกรรมการประสานงานที่ปรึกษานักเรียน ได้แก่ กลุ่มครูที่มีประสบการณ์ในงานที่ปรึกษานักเรียนที่ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ มีหน้าที่ประสานงานสนับสนุน และพัฒนาครูที่ปรึกษานักเรียน ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.2.3 คณะผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง มีหน้าที่กำหนดแนวปฏิบัติ จัดสรรทรัพยากร และควบคุมกำกับติดตามให้ครูที่ปรึกษาปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ โดยมีผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเลขานุการ
- 2.3 จัดเตรียมและให้บริการเครื่องมือประกอบการปฏิบัติงาน เพื่อให้ครูที่ปรึกษานำไปใช้ประกอบการปฏิบัติงาน เช่น ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรม สำหรับใช้ในการคัดกรองนักเรียน แบบบันทึกการให้คำปรึกษา แบบบันทึกสรุปผลการประชุมผู้ปกครองนักเรียน แบบสรุปรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น
- 2.4 กำหนดแนวปฏิบัติกรรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานของครูที่ปรึกษา ดังนี้
 - 2.4.1 ครูที่ปรึกษานำบันทึกข้อมูลและรายงานผลการให้การปรึกษานักเรียนเสนอต่อคณะกรรมการประสานงานครูที่ปรึกษา หรือคณะผู้บริหาร รับทราบเป็นขั้นตอนตามระบบบริหาร
 - 2.4.2 คณะกรรมการประสานงานครูที่ปรึกษา สรุปรายงานให้ผู้บริหารโรงเรียนรับทราบความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เป็นระยะๆ เช่น เป็นรายเดือน รายภาคเรียน หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นต้องหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน
- 2.5 คณะผู้บริหารให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทั้งทางตรงและทางอ้อมกรณีมีเหตุจำเป็นต้องแก้ปัญหาร่วมกัน
3. การจัดครูที่ปรึกษานักเรียน (staffing) โรงเรียนควรดำเนินการสรรหา/คัดเลือกบุคลากรทำหน้าที่/แต่งตั้งครูที่ปรึกษานักเรียน และพัฒนาครูที่ทำหน้าที่ครูที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 กำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของครูที่ปรึกษา และส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษาพัฒนาตนเอง
 - 3.2 แต่งตั้งครูที่ปรึกษาประจำชั้นหรือประจำกลุ่ม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับภาระงานการสอน หรืออื่น ๆ ที่เป็นจุดประสงค์ของโรงเรียน
 - 3.3 กำหนดบทบาทหน้าที่ครูที่ปรึกษาและการกำกับติดตามประเมินผลครูที่ปรึกษาให้การปฏิบัติบทบาทหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 3.4 พัฒนาครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติ และทักษะในการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ครูที่ปรึกษานักเรียน
 - 3.5 พัฒนาเทคนิคในการสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าครูที่ปรึกษาให้ความอบอุ่น เป็นกันเอง และเป็นที่พึ่งทางใจได้ เทคนิคในการสร้างสัมพันธ์ภาพมีดังต่อไปนี้

- 3.5.1 เทคนิคการฟัง
- 3.5.2 เทคนิคการถาม
- 3.5.3 เทคนิคการทวนความ
- 3.5.4 เทคนิคการสะท้อนความรู้สึก
- 3.5.5 เทคนิคการให้กำลังใจ
- 3.6 พัฒนทักษะการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษา ดังนี้
 - 3.6.1 การให้คำแนะนำ (advising) เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติที่ใช้กันอยู่เป็นประจำเพื่อให้ นักเรียนแก้ปัญหาได้ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพ การแสดงกริยาที่ไม่เหมาะสม หรือปัญหาที่ต้องตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การเลือกวิชาเรียน เป็นต้น
 - 3.6.2 การให้คำปรึกษา (counseling) เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนเข้าใจตนเอง สภาพแวดล้อม และปัญหาที่เผชิญอยู่ สามารถใช้ความเข้าใจดังกล่าว ในการแก้ปัญหา หรือตัดสินใจเลือกเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง และเพื่อการปรับตัวที่ดีในอนาคต
- 3.7 พัฒนทักษะอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น ทักษะการคัดกรองนักเรียน การเสนอรายงานผลงาน เป็นต้น
- 4. การขึ้นการปฏิบัติงานที่ปรึกษานักเรียน (leading) โรงเรียนควรมอบหมายภาระ รับผิดชอบ และอำนาจการตัดสินใจแก่ครูที่ปรึกษา และอำนาจการ สั่งการ ประสานงาน จูงใจ และสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา ดังนี้
 - 4.1 มอบหมายงานและอำนาจตัดสินใจในการะรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษานักเรียน
 - 4.1.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในกลุ่มที่รับผิดชอบด้านความสามารถ ได้แก่ ความสามารถด้านการเรียน และความสามารถอื่นๆ ด้านสุขภาพ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ด้านครอบครัว ได้แก่ เศรษฐกิจ และการคุ้มครองนักเรียน รวมทั้งด้านอื่นๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาการของนักเรียน
 - 4.1.2 การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มๆ เช่น กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่ง นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา จะเป็นกลุ่มนักเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ปัญหาตามแต่กรณี โดยครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนไว้เป็นความลับ
 - 4.1.3 การส่งเสริมนักเรียน เป็นการจัดกิจกรรมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติ หรือ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ได้แก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้มีคุณภาพ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น
 - 4.1.4 การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ในการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด หาวิธีการช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนเป็นปัญหาสังคมโดยวิธีการหลากหลาย ได้แก่ การให้การปรึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกัน และช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน เช่น กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง เป็นต้น

- 4.1.5 การส่งต่อนักเรียน เป็นการปฏิบัติหน้าที่กรณีที่มีความยุ่งยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วพฤติกรรมไม่ดีขึ้น หากปล่อยไว้ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป
- การส่งต่อนักเรียน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายในเป็นการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษานักเรียนไปยังครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือ ฝ่ายปกครอง เป็นต้น และการส่งต่อกายนอก เป็นการส่งต่อโดยครูแนะแนวหรือครูฝ่ายปกครองส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญนอกโรงเรียน
- 4.2 อำนวยความสะดวกและกระตุ้นส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษานักเรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ครูที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- 4.3 กำกับติดตามให้ครูที่ปรึกษานักเรียน ประพฤติปฏิบัติตนตามคุณลักษณะที่กำหนดเป็นคุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียน
- 4.4 ประสานงานและสร้างขวัญกำลังใจ เป็นการสร้างระบบประสานสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักเรียน ประกอบด้วย การประสานงาน การปฏิบัติงานระหว่างคณะผู้บริหาร คณะกรรมการประสานงานที่ปรึกษานักเรียน ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และหน่วยงานต่าง ๆ โดยจัดดำเนินการ ดังนี้
 - 4.4.1 จัดประชุมสัมมนาครูที่ปรึกษาเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่ให้การช่วยเหลือนักเรียน
 - 4.4.2 สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาอาวุโส เป็นคณะกรรมการประสานงานครูที่ปรึกษานักเรียนเพื่อเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษารุ่นใหม่
 - 4.4.3 สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาร่วมมือกับผู้ปกครองของโรงเรียน ในการแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของนักเรียนที่อยู่ในความดูแล
 - 4.4.4 สนับสนุนให้คณะกรรมการประสานงานที่ปรึกษานักเรียน มีส่วนช่วยครูที่ปรึกษา ในการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหานักเรียน
 - 4.4.5 สนับสนุนให้คณะกรรมการประสานงานที่ปรึกษานักเรียนมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษานักเรียนอย่างสร้างสรรค์
 - 4.4.6 สนับสนุนให้คณะกรรมการประสานงานที่ปรึกษานักเรียนมีส่วนช่วยครูที่ปรึกษา ในการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมมือกัน แก้ไขปัญหานักเรียน
 - 4.4.7 สนับสนุนให้คณะกรรมการประสานงานที่ปรึกษานักเรียน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและให้ความช่วยเหลือนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษา
 - 4.4.8 สนับสนุนให้คณะกรรมการประสานงานที่ปรึกษานักเรียนทำการวิจัยพัฒนางานที่ปรึกษานักเรียน
5. การควบคุมคุณภาพการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน (controlling) โรงเรียนควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพคุณลักษณะของนักเรียน สนับสนุนการพัฒนานักเรียน กำกับติดตาม ประเมินผล และนิเทศงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประชาสัมพันธ์ผลงานการพัฒนานักเรียน ดังนี้

- 5.1 กำหนดมาตรฐานคุณภาพ และสภาพความต้องการของนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้
 - 5.1.1 กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดคุณลักษณะนักเรียน เพื่อใช้ในการเทียบเคียงคุณภาพผลงานการบริหารงานที่ศึกษานักเรียน
 - 5.1.2 กำหนดรายการข้อมูลเบื้องต้น และจัดทำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ครูที่ศึกษาดำเนินการ
 - 5.1.3 จัดประชุมปฏิบัติการครูที่ปรึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการนำข้อมูลของนักเรียนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของของนักเรียน
 - 5.1.4 ศึกษาสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนทุกปีการศึกษา
- 5.2 สนับสนุนจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อการพัฒนาการเรียน โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้
 - 5.2.1 สนับสนุนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานของครูที่ศึกษานักเรียน
 - 5.2.2 จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 5.2.3 จัดหาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้
 - 5.2.4 จัดทำทำเนียบภูมิปัญญา แหล่งวิชาการ และสถานประกอบการในท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ศึกษาหาความรู้
 - 5.2.5 จัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถ และประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนให้ครอบคลุมทั้งในด้านวิชาการ กีฬา ดนตรี ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 5.2.6 จัดกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยด้านการเสียสละ การมีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม
 - 5.2.7 กำกับติดตามให้ครูที่ปรึกษามีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมพัฒนานักเรียนทุกกิจกรรม
- 5.3 กำกับติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้
 - 5.3.1 กำกับติดตามให้ครูที่ปรึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษของนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 5.3.2 กำกับติดตามให้ครูที่ปรึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลความดีสะสมของนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 5.3.3 กำกับติดตามให้ครูที่ปรึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลการแก้ปัญหาการประพฤติตนฝ่าฝืนระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 5.3.4 กำกับติดตามให้ครูที่ปรึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลการแก้ปัญหาวุฒิกรรมส่วนตัวของนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 5.3.5 สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษามีส่วนร่วมกับฝ่ายปกครองของโรงเรียนในการแก้ปัญหาและการพิจารณาลงโทษนักเรียนที่อยู่ในความดูแลกรณีประพฤติตนผิดระเบียบวินัยของโรงเรียน

- 5.4 ประเมินคุณภาพการบริหารงานที่ปริญญานักเรียน โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้
 - 5.4.1 ทำการประเมินมาตรฐานคุณภาพของนักเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐาน และตัวชี้วัดคุณภาพของนักเรียนที่โรงเรียนกำหนดไว้
 - 5.4.2 ศึกษาสำรวจสภาพการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาประเมิน คุณลักษณะของครูที่ปรึกษา และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ การปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปริญญานักเรียน
 - 5.4.3 รวบรวมข้อมูลด้านการพัฒนาความสามารถของนักเรียน ความดีสะสม และการแก้ปัญหาของนักเรียน ที่ครูที่ปรึกษาได้ร่วมกันดำเนินการตลอดปีการศึกษา
 - 5.4.4 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียน
 - 5.4.5 เก็บรวบรวมข้อมูลเกียรติประวัติของนักเรียนที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ในโอกาสต่าง ๆ
 - 5.4.6 จัดทำเอกสารสรุปรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนตลอดปีการศึกษา ใช้ประกอบการประชาสัมพันธ์ผลงานและเป็นแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนางานปีการศึกษาต่อไป
- 5.5 ยกย่องเชิดชูเกียรติและประชาสัมพันธ์ผลงาน โรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้
 - 5.5.1 ยกย่องเชิดชูเกียรติและให้ขวัญกำลังใจครูที่ปรึกษาที่อุทิศเวลาให้กับ การปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษา และครูที่ปริญญานักเรียนที่มีผลงานดีเด่นอันเกิดจากการปฏิบัติงาน
 - 5.5.2 จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิบัติงานของ ครูที่ปรึกษา และเปิดโอกาสให้ครูที่ปรึกษาที่มีผลงานดีเด่นได้นำเสนอผลงาน
 - 5.5.3 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานของครูที่ปรึกษาที่มีผลงานดีเด่นแก่ บุคลากรทั้งใน และนอกโรงเรียน
 - 5.5.4 ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสามารถพิเศษและคุณความดีของนักเรียน ภายใต้อาการดูแลให้ความช่วยเหลือของครูที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิจัยสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานที่ปริญญานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านภาระงานของครูที่ปริญญานักเรียน ด้านการเตรียมงานด้านครูที่ปริญญานักเรียน ด้านการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ครูที่ปริญญานักเรียน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูที่ปรึกษากับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แสดงว่า สภาพการบริหารงานที่ปริญญานักเรียนที่ผ่านมา โรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสนใจในการพัฒนางานที่ปริญญานักเรียน การที่กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร และครู มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการเตรียมงานครูที่ปริญญานักเรียน และด้านการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของครูที่ปริญญานักเรียน ซึ่งพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่ามีกรปฏิบัติสูงกว่าความคิดเห็นของครู และผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาที่พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลางทุกด้าน โดยผู้บริหาร และครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปริญญานักเรียน ซึ่งครูมีความคิดเห็นว่ามีปัญหาสูงกว่าผู้บริหาร แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูขาดการรวมคิดร่วมปฏิบัติ และขาดการปรึกษาหารือกัน ในการพัฒนางาน ตลอดจนขาดการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเห็นว่าการที่ปริญญานักเรียนเป็นงานประจำที่ครูทุกคนต้องปฏิบัติอยู่แล้ว เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้จึงน่าจะเป็นสาเหตุให้

โรงเรียนขาดการเตรียมงานด้านครูที่ปรึกษานักเรียน ทำให้ครูที่ปรึกษาไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนา ให้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน และขาดการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจที่สำคัญ ซึ่งนับว่าเป็นการเสี่ยงอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนโดยรวม ดังที่ รติกร แก้วแท้ (2542) ได้เสนอไว้ว่า งานของครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษานักเรียน เป็นงานการพัฒนานักเรียน หรือช่วยให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทุกด้าน หากครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบอย่างสมบูรณ์ย่อมหวังได้ว่านักเรียนจะมีความเจริญงอกงามทุก ๆ ด้านพร้อมกัน นอกจากนี้ งานของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ งานแนะแนว ซึ่ง จีโอเกรด (รติกร, 2542 อ้างอิงจาก Georgiades, 1974) กล่าวไว้ว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานแนะแนวในโรงเรียน มี 3 ระดับ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการสนับสนุนและประสานงานการจัดบริการแนะแนว ครูแนะแนวมีบทบาทและความรับผิดชอบในการวางแผนจัดบริการแนะแนวทั้งระบบและพัฒนาครูอื่น ๆ และครูที่ปรึกษามีบทบาทในการให้ความร่วมมือปฏิบัติงานตามแนวปฏิบัติที่ครูแนะแนวกำหนด ดังนั้น การที่ครูที่ปรึกษาขาดการพัฒนา งานแนะแนวหรืองานการพัฒนานักเรียนของโรงเรียนจะขาดผู้ปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้นักเรียนขาดการพัฒนาคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนไปด้วย ดังนั้น ในการพัฒนางานการบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการบริหารงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน และทุกขั้นตอน เพื่อให้ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนอย่างแท้จริง

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานบริหารงานที่ปรึกษานักเรียนที่น่าสนใจ ได้แก่ ในสภาพปัจจุบันปัญหาส่วนใหญ่ของนักเรียนจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากกว่าปัญหาด้านวิชาการ ครูที่ปรึกษามีภาระหนักมากไม่มีเวลาเอาใจใส่นักเรียน และไม่มีเวลาพบปะนักเรียนประจำชั้น ทำให้งานที่ปรึกษานักเรียนขาดตอน ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และงานของครูที่ปรึกษาขาดความสนใจเอาใจใส่จากหน่วยงานที่สูงกว่าระดับโรงเรียนทำให้ขาดการพัฒนา และไม่เคยมีการอบรมครูที่ปรึกษานักเรียน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน ด้วยว่า จำนวนนักเรียนต่อครูที่ปรึกษาควรมีไม่เกิน 20-25 คน ครูที่ปรึกษาควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ภาระงาน และวิธีการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ และการจัดครูที่ปรึกษาคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ เช่น ภาระหน้าที่ การมีโอกาสได้พบนักเรียนของครูที่ปรึกษา เครื่องมือเครื่องใช้ และพฤติกรรมของนักเรียน ผลการวิจัยเน้นย้ำให้เห็นว่าโรงเรียนและหน่วยงานระดับสูงกว่าโรงเรียนยังขาดแนวคิดและนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนางานที่ปรึกษานักเรียน ทำให้โรงเรียนขาดการพัฒนาครูที่ปรึกษานักเรียน หากโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังปล่อยปละละเลยต่อการพัฒนาครูที่ปรึกษาต่อไป ย่อมต้องส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ดังที่ ประหยัด ทองมาก (รติกร, 2542 อ้างอิงจาก ประหยัด, 2524) ได้เสนอไว้ว่า การพัฒนานักเรียนควรเน้นถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษานักเรียนหรือครูประจำชั้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น เป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียน ใช้เวลาร่วมกับนักเรียนมากกว่าครูผู้อื่น รวมทั้งสามารถแนะแนวปัญหาต่าง ๆ ได้ทุกวัน และทุกเวลา ช่วยให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามพร้อมกันทุกด้าน หากครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้นสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบอย่างสมบูรณ์ย่อมเป็นที่หวังได้ว่า นักเรียนจะมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น การที่โรงเรียนมีการพัฒนาระบบบริหารงานที่ปรึกษานักเรียน ก็เท่ากับว่าโรงเรียนได้มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิดและอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาอีกด้วย

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันระดับมากที่สุดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียน ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ คุณสมบัติด้านมนุษยสัมพันธ์ คุณสมบัติด้านคุณธรรมและความประพฤติ คุณสมบัติด้านความรู้และความสามารถ และคุณสมบัติด้านจรรยาบรรณ สามารถนำไปใช้กำหนดเป็นองค์ประกอบของคุณสมบัติของครูที่ปรึกษานักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ แนวคิดของ วินตัน และคณะ (Winston et al., 1988) ซึ่งได้นำเสนอปัจจัยสำคัญที่จะทำการให้คำปรึกษาบรรลุปเป้าหมาย ได้แก่ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ต้องใช้มนุษยสัมพันธ์เป็นหลักและครูต้องพยายามบูรณาการความเชี่ยวชาญ การให้คำปรึกษา การเป็นนักวิชาการกับความรอบรู้ในกิจการนักเรียน และพยายามใช้ทรัพยากรในสถาบันและชุมชน

ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับกรอบการกำหนดคุณลักษณะของครูที่ศึกษานักเรียน ซึ่ง วรณีย์ จามรวัช (2532) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของอาจารย์ที่ศึกษานักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งพบว่า ควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านมนุษยสัมพันธ์ คุณลักษณะด้านคุณธรรมและความประพฤติ และคุณลักษณะด้านความรู้และความสามารถ สำหรับคุณลักษณะด้านจรรยาบรรณถือเป็นคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนจำเป็นต้องถือปฏิบัติ ผู้ทรงคุณวุฒิจึงได้เห็นชอบให้กำหนดเป็นคุณสมบัติของครูที่ศึกษาเพิ่มขึ้นอีกด้านหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของครูที่ดี ซึ่ง สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2545) ได้สรุปและนำเสนอไว้ว่าควรประกอบด้วย การเป็นนักมนุษยนิยม เป็นผู้รักนักเรียน เป็นผู้นำที่ดีและเป็นผู้ฟังที่ดี การมีทักษะในการจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การเข้าใจกฎแห่งพฤติกรรม การเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม การเป็นผู้มีทักษะชีวิต และมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูที่ศึกษานักเรียน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ในการกำหนดองค์ประกอบของบทบาทหน้าที่ของครูที่ศึกษานักเรียนทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ บทบาทหน้าที่ด้านการพัฒนานักเรียน บทบาทหน้าที่ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักเรียน และบทบาทหน้าที่ด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินสตัน และคณะ (Winston et al., 1988) ซึ่งได้ทำการศึกษา บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการระดับอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า บทบาทควรประกอบด้วยบทบาทหน้าที่ 4 ด้าน ได้แก่ บทบาทด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา บทบาทด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา บทบาทด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพกับนิสิต และบทบาทด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน และสอดคล้องกับหน้าที่และคุณลักษณะของครูตามทัศนะของนักจิตวิทยามนุษยนิยม (สุรางค์, 2545) และแนวคิดของการพัฒนานักเรียนของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์, 2539) ซึ่งมุ่งเน้นให้ครูเป็น กัลยาณมิตรของนักเรียน

4. ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานที่ศึกษานักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ให้นำกระบวนการบริหารจัดการ ทั้ง 5 กระบวนการ ประกอบด้วย 1) การวางแผนบริหารงานที่ศึกษานักเรียน (planning) 2) การจัดองค์กรบริหารงานที่ศึกษานักเรียน (organizing) 3) การจัดครูที่ศึกษานักเรียน (staffing) 4) การขึ้นำการปฏิบัติงานของครูที่ศึกษานักเรียน (leading) และ 5) การควบคุมคุณภาพการบริหารงานที่ศึกษานักเรียน (controlling) ไปใช้กำหนดเป็นกระบวนการบริหารงานที่ศึกษานักเรียนได้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการกำหนดกระบวนการบริหารงานที่ศึกษานักเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ วิเคราะห์หารูปแบบกระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับลักษณะงานบริหารงานที่ศึกษานักเรียน จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในด้าน การพัฒนานักเรียน และยุทธศาสตร์การพัฒนานักเรียน ซึ่ง มิลเลอร์ และ พรินซ์ (สำเนา, 2533 อ้างอิงจาก Miller and Prince, 1976) นำเสนอไว้ ว่าควรประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ ยุทธศาสตร์การสอน ยุทธศาสตร์การเป็นที่ปรึกษา และยุทธศาสตร์การจัดสภาพแวดล้อม รูปแบบของกระบวนการบริหารงานที่ศึกษานักเรียน ที่นำเสนอนี้ได้กำหนดกระบวนการโดยมองภาพของระบบการบริหารจัดการระบบตามแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) ที่นำเสนอว่า ระบบของโรงเรียนมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ เป็นระบบเปิด ซึ่งต้องรับนโยบาย และสภาพความต้องการของสังคมเป็นตัวนำในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเป็นรูปแบบของสังคมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ โครงสร้างองค์กร บุคลากร วัฒนธรรมและบรรยากาศการทำงาน และอำนาจการบังคับบัญชาเป็นระบบราชการซึ่งมีลักษณะองค์กรที่มีการแบ่งงานกันทำกำหนดสายการบังคับบัญชาชัดเจนใช้กฎและระเบียบปฏิบัติ และมีหลักการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะสำคัญของ ระบบโรงเรียนทั้ง 3 ประการเป็นหลักในการกำหนดรายละเอียดกิจกรรมของกระบวนการและใช้กระบวนการบริหารงาน Planning, Organizing, Staffing, Leading, Controlling (POS LC) ซึ่ง คูนท์ซ์ และเวียร์ริช (Koontz and Wehrich, 1988) นำเสนอไว้ เป็นกรอบการกำหนดกระบวนการบริหารจัดการ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการดังกล่าว

ให้ความสำคัญต่อการจัดองค์กรบริหารงาน การพัฒนาผู้ปฏิบัติให้เป็นผู้มี ความรู้ทักษะและเจตคติต่อการปฏิบัติงาน มีการขึ้นการปฏิบัติ และควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องของผู้บริหาร อันจะส่งผลต่อคุณภาพของการจัดบริการที่ปรีksenนักเรียนของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ตุลา มหาพสุธานนท์ (2545) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การจัดการเชิงการบริหาร (administrative management) จะให้ความสำคัญกับหลักการจัดการ และกระบวนการจัดการอันเป็นสากล และให้ความสำคัญกับผู้บริหารเป็นหลัก โดยมีความเชื่อว่าถ้าผู้บริหาร ใช้ความพยายามสร้างหลักเกณฑ์และกระบวนการบริหารจัดการอันเป็นสากล จะสามารถนำองค์การไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมือน ๆ กันในทุกองค์การ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- เกษม บุญอ่อน. 2522. เดลฟาย: เทคนิคการวิจัย. *คุรุปริทัศน์* 4: 26-28.
- ตุลา มหาพสุธานนท์. 2545. *หลักการจัดการ หลักการบริหาร*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนาจำกัด.
- ประหยัด ทองมาก. 2524. การจัดการบริการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารแนะแนว*. 15: 34-38.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตโต). 2539. การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษย์ *ปฏิรูปการศึกษาการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการและมูลนิธิสวดศรีสุทธดิวังศ์.
- รติกร แก้วแท้. 2542. สภาพการจัดการบริการแนะแนวตามความคาดหวังและความเป็นจริงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรรณิ์ จานงรักษ์. 2532. บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาในวิทยาลัย อาชีวศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2542. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับเป็นกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำเนาวิ์ ขจรศิลป์. 2533. รายงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาพรณ โคตรจรัส. 2543. การรู้จักและเข้าใจผู้เรียน *เอกสารการประชุมผู้บริหารและครูแนะแนวโครงการแนะแนว: กลไกสู่การปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 28 หน้า.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545. *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Georgiades, Z .E. 1974. Establishment of Guidance Service in Developing Countries with Special Emphasis on a Program for the Secondary Schools in Cyprus. *Dissertation Abstracts International*. 36(7): 4439-A.
- Koontz, H. and H. Weihrich. 1988. *Management*. Singapore: McGraw-Hill.
- Krejcie, R .V. and E. W. Morgan. 1970. *Educational and Psychological Measurement*. Minnesota: University of Minnesota.
- Miller, T .K. and J .S. Prince. 1976. *The Future of Student Affairs*. California: Jossey-Press.
- Wayne, K .H. and G .M. Cecil. 2001. *Educational Administration*. 6th ed. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Winston, R. B., T. K. Miller, S .C. Ender, and T. J. Grites. 1988. *Developmental Academic Advising*. California: Jossey-Press.